Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2024

Luvun 35.20 keskeiset hallituskauden linjaukset ja muutokset momenteissa ja rahoituksessa

Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle 27.10.2023

Ympäristöministeriö

35.20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Pääluokka 35 osa-alue	2023 varsinainen talousarvio milj. euroa	Kehys 2024	TAE 2024	Muutos 2023 > 2024, %
01 Toimintamenot	73,0	75,9	84,2	15
10 Ympäristön- ja luonnonsuojelu	196,7	122,3	130,6	-34
20 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	86,9	30,2	26,2	-70
Mom. 35 yhteensä	**356,6**	**228,3**	**241,0**	**-32**

- Edellisen hallituskauden määräaikaisten määrärahalisäysten päättyessä määräraha pienenee 70 %:lla: 2023: 86,9 miljoonaa → 2024: 26,2 miljoonaa
  - Mm. sähköautojen latausinfra-avustukset, öljylämmityksestä luopumisen avustukset, avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen sekä Kestävä kaupunki –ohjelma ja Puuohjelma päättyvät

35.20 TAE 2024 ja JTS 2024-2027

- Tarkastelussa pyydetysti alla korostetut momentit.

35.20	Momentin nimi	2023	2024	2025	2026	2027
.01	Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (smr 2v)	7,501	6,216	6,236	6,236	6,236
.04	Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (smr 3 v)	2,300	3,000	0	0	0
.31	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (smr 3 v)	4,000	2,000	2,000	2,000	2,000
.35	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (smr 3 v)	2,880	3,700	3,700	3,700	0
.55	Avustukset korjaustoimintaan (smr 3 v)	0,450	9,550	7,550	6,985	9,550
.64	Avustukset rakennusperinnön hoitoon (smr 3 v)	1,700	1,700	1,700	1,700	1,700
.95	InvestEU-ohjelman kansallinen rahoitusosuus (arviomääräraha)	0	0	5,830	19,910	19,910
	Yhteensä	**15,951**	**26,166**	**27,016**	**40,531**	**39,396**

Luvuissa on huomioitu varsinaiset talousarviot sekä lisätalousarviot. Ei kuitenkaan HE vuoden 2023 toiseksi lisätalousarvioksi.

35.20.35 Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon

- Määrärahaa myönnetään valtionavustuslain nojalla kunnille ja maakuntien liitoille rakennetun ympäristön tietojärjestelmälain, rakentamislain ja alueidenkäyttölain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin. Avustuksella tuetaan kuntien ja maakuntien liittojen rakennetun ympäristön tiedonhallinnan uudistamista.
- Kunnat ja maakuntien liitot ovat keskeisessä osassa rakennetun ympäristön digitalisaation uudistuksen toteutuksessa. Avustus mahdollistaa kuntien ja maakuntien liittojen tiedonhallinnan uudistamisen siten, että maakunta-, yleis- ja asemakaavan sekä rakentamisen lupiin liittyvät tiedot ovat saatavilla uudessa, valtakunnallisesti yhteentoimivassa tietojärjestelmässä ja kansallisesti määriteltävässä koneluettavassa muodossa.
- Syke ja ym toteuttavat kumppanitestauksen rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kehittämisvaiheessa yhdessä kuntien ja maakuntien liittojen ja näiden tietojärjestelmätoimittajien kanssa. Kumppanitestauksessa kehitetään toimivia ja kustannustehokkaita ratkaisuja rakennetun ympäristön järjestelmään liittymiseksi huomioiden eri kuntien tarpeet. Osana yhteiskehittämistä luodaan käyttöönotonmalli, joka sujuvoittaa valtakunnallista siirtymää.

35.20.35 Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon

- Vuoden 2023 määrärahasta 2,88 miljoonaa euroa on myönnetty avustusta kunnille ja maakuntien liitoille 6.10.2023 yhteensä 2,7 miljoonaa euroa. Avustuksen saajien joukossa on 20 kuntaa ja 3 maakunnan liittoa.
- Avustusta myönnetään kuntien ja maakuntien liittojen teknisten kyvykkyyksien luomiseen osana Ryhti-järjestelmän kumppanitestausta
  - tietomallipohjaisen tiedon tuottaminen ja käsittely rakentamisen luvituksessa ja kaavoituksessa
  - rajapintojen luominen kuntajärjestelmien ja Ryhti-järjestelmän välille tiedon toimittamisessa
- Määrärahasta on varattu ym:n toimintamenoihin avustusjärjestelmän hallinnointiin 120 000 euroa vuonna 2023 ja 300 000 euroa vuosina 2024-2027.

35.20.55 Avustukset korjaustoimintaan

- Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.
- Avustuksilla voidaan tukea
  - hissin jälkiasentamista olemassa olevaan kerrostaloon ja
  - liikkumisesteen poistamista asuinrakennuksessa sekä
  - iäkkään ja vammaisen henkilön asunnon korjaamista kotona asumisen edistämiseksi.
  - kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimista sisäilmaongelmaisissa asuinrakennuksissa.
- Laissa säädetään avustuksen enimmäisosuudesta ja tarveharkinnan perusteista. Asetuksella säädetään tarkemmin muun muassa tarveharkintaan liittyvistä tulorajoista.
- Hissi- ja esteettömyysavustukset ovat keskeinen väline asuntokannan korjaamisessa esteettömäksi. Iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen tarveharkintaisen korjausavustuksen avulla voidaan toteuttaa kotona asumista edistäviä asuntojen korjauksia, jotka muutoin jäisivät tekemättä. Asuinrakennusten kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimisen avustamisella edistetään rakennuskannan korjaamista ja parannetaan sisäilmaongelmaisissa asuinrakennuksissa asuvien ihmisten asemaa.

Asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustukset

- Avustuksia on maksettu valtion talousarvion momentilta 35.20.55 Avustukset korjaustoimintaan (3 smrv) sekä valtion asuntorahastosta (ks taulukko alla).
- Asuinrakennusten korjausavustukset pienenevät kehyskaudella ja ovat 9,55 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja 2025-2027 7-9,55 miljoonaa euroa vuodessa (vrt 21 miljoonaa euroa vuonna 2023).
- Hallitusohjelman mukaisesti niukkenevaa määrärahaa kohdennetaan vaikuttavimpiin ja eniten tukea tarvitseviin kohteisiin. Luovutaan olemassa olevien hissien esteettömyyskorjauksien avustamisesta, johon on viime vuosina myönnetty noin 7 milj. euroa.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Talous-arviosta	20,0	20,0	4,2	15,5	4,9	6,25	6,25	0,45	9,55
VARista	15,0	15,0	20,0	20,0	23,6	27,60	30,25	21,00	0
Yhteensä	**35,0**	**35,0**	**24,2**	**35,5**	**28,5**	**33,85**	**36,50**	**21,45**	**9,55**

35.20.64 Avustukset rakennusperinnön hoitoon

- Avustuksella säilytetään arvokasta rakennusperintöä ja tuetaan työtapojen säilymistä.
- ELY-keskukset myöntävät avustusta pääasiassa yksityisille omistajille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten korjaustöihin. Myös kunnat voivat hakea avustusta.
  - Ensisijaisesti avustetaan korjauksia, joilla edistetään rakennuksen säilymistä, esim. katon, ulkoseinien, perustusten, ikkunoiden, ovien tai tulisijojen korjaustöitä. Avustusten myöntämisessä on otettu huomioon mm. sijainti valtakunnallisesti merkittävässä kulttuuriympäristössä tai valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella.
  - Lisäksi määrärahaa käytetään rakennusperintölain nojalla suoritettaviin korvauksiin.
- Momentin määräraha on 1,7 miljoonaa euroa. Tällä tasolla määräraha kattaa vain noin 7–9 prosenttia avustusten saajien hankekustannuksista.
  - Viime vuosina hakijoita on ollut noin 800–900. Nykyinen määräraha riittää vain puolille hakijoista.
  - Avustussumma on keskimäärin noin 3500–5000 euroa/hakija.

35.20.64 Avustukset rakennusperinnön hoitoon – avustusten vaikuttavuus

- Kyseessä on kustannustehokas keino käynnistää vuosittain noin 20 milj. euron edestä korjaushankkeita ja säilyttää arvokasta kansallista kulttuuriperintöä.
- Avustuksella on suuri merkitys kunnostuksen käynnistymisen sekä kohteen säilymisen ja käytön kannalta.
  - Selkein lisäarvo syntyy siitä, että kunnostus käynnistyy aiemmin ja se toteutetaan laadukkaammin kuin ilman avustusta.
  - Omistajille taloudellisia vaikutuksia syntyy muun muassa kohteiden käyttöiän pidentyessä, käyttökustannusten alentuessa ja tehtyjen korjausten kestävyydessä.
  - Rakennusperintöavustukset edistävät kestäviä rakennustapoja, sillä kunnostuksissa käytetty rakentamistapa ja -materiaalit soveltuvat useimmiten kiertotalouden piiriin.
  - Rakennusten elinkaaren pidentäminen on toimenpiteenä uudisrakentamista vähähiilisempi ja vähentää tarvetta purkujätteen käsittelyyn.
  - Lisäksi avustuksiin liittyvällä korjausneuvonnalla ehkäistään kunnostusratkaisuja, jotka saattaisivat olla rakennuksen ominaisuuksiin sopimattomia ja johtaa rakennuksen käyttökelvottomuuteen.

Tilannekatsaus MAL-sopimusten toimeenpanoon

- Valtio on solminut 12-vuotiset MAL-sopimukset seitsemän suurimman kaupunkiseudun kanssa 2020–2031
- Sopimusten toimenpiteet 2020–2023
  - Tavoitteena edistää kestävää ja vähähiilistä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä luoda edellytyksiä seudullisesti tarvetta vastaavalle monipuoliselle asuntotuotannolle
  - Voimassa olevat sopimukset päivitetään hallitusohjelman mukaisesti
- Asuntokaavoitus- ja asuntotuotantotavoitteet ja näiden toteuttamisen toimenpiteet ovat pääosin toteutuneet
- Valtio on aiemmin sitoutunut sopimuksiin myöntämällä avustuksia ara-asuntorakentamisen käynnistämiseen sekä kunnallistekniikan rakentamiseen, yhteensä 180 milj. euroa vuosina 2020–2023, josta toteutunut n. 118 milj. euroa 2020–2022
- Talousarvioesityksessä 2024 ei ole rahoitusta käynnistysavustuksiin eikä kunnallistekniikan rakentamisen avustuksiin
- Hallituksen investointiohjelmassa on 797 miljoonaa euroa infrahankkeisiin (kehittämismomentti ja MAL-hankkeet)

MAL-sopimusten toimivuus – esimerkki Helsingin seudulta

Asemakaavoitus asumiseen, yhdyskuntarakenne

Asuntokaavoitus Helsingin seudulla 2022

- Vuonna 2022 hyväksyttiin 1,06 milj. kerrosneliömetriä asumisen kaavoja. Asumisen kaavojen kerrosalaa tuli voimaan 1,08 milj. kerrosneliömetriä.
- Hyväksytystä asuntokaavoituksesta 94 % sijoittui MAL 2019 –suunnitelman ensisijaisille vyöhykkeille.
- Kaavoitetusta asuinkerrosalasta 82 % oli kerrostaloille, 11 % rivi- ja ketjutaloille ja 8 % pientaloille.
- Asumisen kaavoja hyväksyttiin 81 kpl, joista 20:sta valitettiin. Valitusprosessissa on 47 % vuonna 2022 hyväksytystä asuinkerrosalasta.

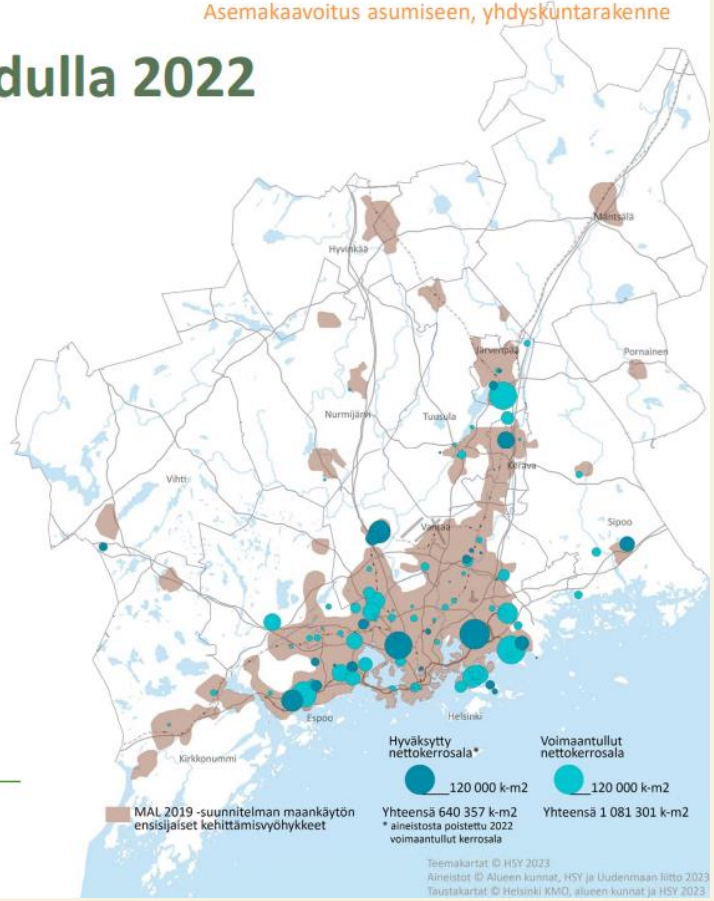

Sovittu toimenpide:
1. Kunnat sijoittavat uudesta asuntokaavoituksesta (kerrosneliömetreinä) vähintään 90 % MAL 2019 – suunnitelmassa esitetyille maankäytön ensisijaisille vyöhykkeille

35.20.60 Valtion asuntorahasto - päättyvä rahoitus (milj. euroa)

35.20.60	Siirto valtion asuntorahastoon	2020	2021	2022	2023
	Asuinrakennusten energia-avustukset ja tuki matalalämpöiseen kaukolämpöön siirtymiseksi	40,000	50,000	70,000	98,670
	Avustus arava- ja korkotukiasuntojen kunnostamiseen ikääntyneille sopivaksi	5,000	10,000	10,000	5,000
	Avustukset kunnallistekniikan rakentamiseen (MAL-sopimukset)	15,000	25,000	25,000	25,000
	Käynnistysavustukset korkotuella rakennettavien vuokra-asuntojen rakentamiseen MAL-sopimusalueilla	30,000	39,000	39,000	39,000
	Segregaation ehkäiseminen ja lähiökehittäminen	5,000	8,000	8,000	0
	Avustukset korjaustoimintaan	23,600	27,600	30,250	21,000

Kiitos

Tommi Laanti
tommi.laanti@gov.fi

Laura Valkonen
laura.valkonen@gov.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Aleksanterinkatu 7, Helsinki | PL 35, FI-00023 Valtioneuvosto | ym.fi

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment